

Diaarinumero: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Pro Sophie ry on perustettu tukemaan valtakunnallista sairaalaopetusta. Osallistumme aktiivisesti yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, sairaalaopetuksen tunnetuksi tekemiseen, henkilöstön täsmäkoulutuksen järjestämiseen ja taloudelliseen tukemiseen sekä oppilaiden opiskelu- ja harrastemahdollisuuksien rikastuttamiseen. Toimintamme keskiössä on syrjäytymisen ehkäisy: sairaus ei saa olla este koulunkäynnille, mutta välillä se on hidaste, johon tarvitaan monipuolinen ja osaava tuki. Lausumme hallituksen esitysluonnoksesta aihealueilta, jotka kuuluvat yhdistyksemme toiminnan tarkoitukseen.

6. Säännöskohtaiset perustelut**6.1. Perusopetuslaki**

Perusopetuslain 4 a §:n mukaan erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa lähikoulussa tai esiopetuksen järjestämipaikassa. Sairaalan sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta hänen terveydentilansa sallimissa puitteissa.

Osastohoidossa olevien esi- ja perusopetusikäisten oppilaiden lisäksi sairaalaopetus on vuoden 2013 perusopetuslakimuutoksen jälkeen kattanut myös muut kuin osastohoidossa olevat erikoissairaanhoidon oppilaat, ellei opetuksen järjestäminen lähikoulussa tukitoimista huolimatta ole oppilaan edun mukaista. Käytännössä tämä tarkoittaa oppilaiden opetusta sairaalaopetusyksikössä ns. avo-opetuksessa, mikäli oppilaan kotikunta ei muutoin pysty järjestämään oppilaan tarpeiden mukaista opetusta. Vuoden 2013 uudistus avo-opetuksen lisäämiseksi lakiin on toimiva ja tarpeellinen.

Sairaalakoulun antama osasto- ja avohoidollinen opetus on nyt todettu riittämättömäksi, koska lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt, ja pitkien välimatkojen vuoksi kaikilla lapsilla ei ole mahdollisuutta osallistua sairaalaopetukseen. Useat sairaalakoulut ovat toteuttaneet jo vuosikymmeniä oman toimensa ohella konsultatiivista työtä eli pyrkineet tukemaan oppilaita, huoltajia ja koulun henkilökuntaa tilanteissa, joissa oppimisen esteet ovat tukitoimilla ratkaistavissa omassa koulussa tai sairaalopetukseen pääsy ei ole mahdollista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi sairaalaopetuksen konsultatiivisen palvelun toteuttamisen ja kehittämisen hankerahaa 23 sairaalaopetusyksikölle vuosille 2021–2023. Työn tavoitteeksi ministeriö asetti lähikoulujen osaamisen vahvistamisen, ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen juurruttamisen koulujen toimintakulttuuriin sekä vahvaa tukea tarvitsevien oppilaiden monialaisen työn rakenteiden vahvistamisen.

Hankkeen tulokset ovat erittäin merkittäviä: oppilaat, huoltajat ja koulujen henkilökunta sekä monet sairaalakoulujen sijaintikunnat ovat olleet vakuuttuneita konsultatiivisesta työstä. Sairaalakoulujen asiantuntemuksella on toteutettu palveluita somaattisesti, psyykkisesti, neurologisesti sekä neuropsykiatrisesti oireileville oppilaille ja heidän lähikouluilleen. Palvelut ovat olleet kustannustehokkaita - hankkeen aikana tehtiin 11 650 konsultaatiokäyntiä ja 5028

oppilasta sai tukea ympäri Suomea. Tämä on huomattava lisäys palveluun, koska 25 sairaalaopetusyksikössä käy koulua keskimäärin 4000 oppilasta vuodessa. Konsultatiivinen palvelu on vastaus kasvaneeseen palvelutarpeeseen ja tuki menee suoraan oppilaalle ja lähikoululle.

Sairaalaopetusverkoston kehittämisryhmä esitti kuulemistilaisuudessa 16.11.2023 sairaalaopetuksen konsultaatioon liittyen, että sairaalaopetusta koskeva perusopetuslain 4 a § muutetaan sairaalaopetuksen nykytilannetta vastaavaksi ja sairaalaopetus sekä sen osaamiskeskustoiminta koostuu jatkossa lakisääteisesti kahdesta osa-alueesta: 1. osasto- ja avohoidollinen opetus 2. ennaltaehkäisevä-, tilannearvio- ja pedagoginen konsultaatio oppilaille, jotka eivät ole sairaalaopetuksen piirissä. Tämä mahdollistaa oppilaan opiskelun inklusiivisesti omissa kouluissaan.

Perusopetuslain 4 a §:n uusi otsikointi ***Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu*** on tarkoituksenmukainen. Esitetyt perustelut ovat selkeitä ja johdonmukaisia.

Pro Sophie ry pitää tätä uudistusta konsultatiivisen opetuksen osalta välttämättömänä lisäyksenä perusopetuslakiin. Uudistus vahvistaa tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, oikeudenmukaisuutta, inklusiivisuutta, oppimisoikeutta ja ehkäisee ennalta syrjäytymistä.

Konsultatiivisen työn rahoituksen tulee olla selkeä siten, että sen funktio on varhainen tuki: apu viedään oppilaan ja huoltajan luo, lisätään moniammatillisen työn tehokkuutta ja oikea-aikaisuutta sekä tuetaan koulujen osaamista vaativissa kasvatus- ja oppimiskokonaisuuksissa. Konsultatiivista toimintaa tulee seurata säännöllisesti eri puolilla Suomea, että sen laatu, vaikuttavuus ja tasa-arvoisuus toteutuvat.

2. Nykytila ja sen arviointi

2.1.3 Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuus opetussuunnitelmien perusteissa

Oikeus oppia –työryhmä on loppuraportissaan (OKM julkaisuja 2022:44) tuonut esille oppimisen tuen asiakirjoihin liittyviä käytännön ongelmia. Tuen käynnistämiseen ja toteuttamiseen liittyviä asiakirjoja koetaan olevan liikaa ja ne ovat keskenään päällekkäisiä. Asiakirjojen täyttäminen on henkilöstölle hankalaa, ja niiden laatiminen vaatii käytännössä useita palavereja ja runsaasti valmistelua. Tällä hetkellä pedagoginen arvio ja pedagoginen selvitys ymmärretään suurelta osin papereiden täyttämisenä, jolloin resursseja karkaa tuen antamisesta moninkertaiseen kirjoittamiseen. Tuen asiakirjoihin paikoin myös kerätään tai kirjataan tietoa, joka ei ole oleellista tuen järjestämisen kannalta tai joka muuten on liian laajaa tai tarpeetonta. Työryhmä on ehdottanut, että tuen asiakirjojen kokonaisuutta koskevia ohjeita tulee selkeyttää etenkin hallintopäätöksen sekä pedagogisten asiakirjojen erilaisten tehtävien osalta.

Myös laillisuusvalvojen lausunnoissa tuotiin esille, että etenkin erityisen tuen päätöksiä ei aina tehdä lain vaatimusten mukaan eivätkä vaatimukset ole välttämättä kaikille selvät. Oikeus oppia -työryhmän näkemyksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista kehittää asiakirjakokonaisuutta pyrkien etenkin pedagogisen arvion ja pedagogisen selvityksen osalta yhteen asiakirjaan, joka toimisi kaikilla tuen tasoilla. Tuen toteuttamiseksi laadittavia suunnitelmia koskevia ohjeita selkiytetään opetussuunnitelman perusteissa sekä muussa informaatio-ohjauksessa. Lisäksi tarkastellaan esiopetusta erillisenä omana kokonaisuutenaan tuen asiakirjojen osalta.

Yhdistyksemme on seurannut huolestuneena opettajien ja rehtorien byrokraattisen työn lisääntymistä. Opettajat joutuvat käyttämään runsaasi aikaa monitulkintaisten ja osin vaikeaselkoisten tuen asiakirjojen täyttämiseen.

Koulun aikuisten tärkein työväline on vuorovaikutus ja läsnäolo oppilaiden arjessa. Tämän päivän ahdistuneet, yksinäiset, oireilevat ja myös oireettomat lapset ja nuoret tarvitsevat konkreettista oppimisen tukea ja tunnetaitoista vuorovaikutusta aikuisten kanssa. Opetussuunnitelmaan laadittavat selkeät ja yksinkertaiset, nopeasti täytettävät tuen asiakirjat vapauttavat aikaa ja rauhaa keskittyä koulussa olennaiseen eli oppilaaseen ja oppimiseen. Monimutkaiset ja laajat tuen asiakirjat eivät myöskään palvele huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä.

Pro Sophie ry: n hallitus

Sirpa Lautjärvi puheenjohtaja
Topi Ruotsalainen varapuheenjohtaja
Anna-Kaisa Kolu
Pirjo Moilanen
Piia Ruutu
Helena Åhman